

महाराष्ट्र शासन

पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग

शासन परिपत्रक क्र.संस्वअ-१००६/प्र.क्र.५७/पापु-१६

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक :- २० मे, २००६.

वाचा:- १) या विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक संस्वअ-२०००/प्र.क्र.३५२/पापु-१६
दिनांक २७ जुलै, २०००.

२) केंद्र शासनाच्या ग्रामीण विकास मंत्रालयाचे पत्र क्रमांक डब्ल्यू-११०१३/४/२०००-
सीआरएसपी (पीटी III) दिनांक २९ मार्च, २००६.

प्रस्तावना:

केंद्र शासनाने एप्रिल १९९९ मध्ये ग्रामीण स्वच्छता कार्यक्रमासंदर्भात सुधारित मार्गदर्शक सूचना दिलेल्या आहेत. त्यानुसार एप्रिल २००० पासून ग्रामीण स्वच्छता कार्यक्रमांतर्गत संपूर्ण स्वच्छता अभियान राज्यात राबविण्यात येत आहे. या कार्यक्रमांमध्ये केंद्र शासनाने सुधारणा केल्या असल्याचे संदर्भ क्रमांक २ येथील पत्रान्वये कळविले आहे. या सुधारणानुसार राज्यात संपूर्ण स्वच्छता अभियान राबविण्याचा प्रस्ताव शासनाच्या विचाराधीन होता. याबाबत खालीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

शासन परिपत्रक:

केंद्र शासनाने संपूर्ण स्वच्छता अभियानामध्ये केलेल्या सुधारणानुसार राज्यात संपूर्ण स्वच्छता अभियान राबविण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. केंद्र शासनाच्या सुधारीत सूचनानुसार राज्यात राबविण्यात येत असलेल्या संपूर्ण स्वच्छता कार्यक्रमांमध्ये खालीलप्रमाणे सुधारणा करण्यात येत आहेत.

१) वैयक्तिक शौचालयाच्या किंमतीत वाढ :- वैयक्तिक शौचालयाच्या दोन्ही नमुन्याच्या बांधकामाच्या किंमतीत सुधारणा केलेल्या आहेत. त्यामुळे पूर्वीची रु. ६२५/- ची मर्यादा रु. १५००/- पर्यंत व रु. १०००/- ची मर्यादा रु. २०००/- पर्यंत वाढविण्यात आलेली आहे. यामध्ये जोत्यावरील बांधकामाच्या रु. ६५०/- च्या खर्चाचा समावेश आहे. सदर दोन्ही नमुन्याच्या वैयक्तिक शौचालयासाठी अनुदानाचे प्रमाण खालीलप्रमाणे आहे.

Basic Low Cost Unit (BLCU)	हिस्सा (टक्केवारी)		
	केंद्र	राज्य	लाभधारक
	द्वारिद्वय रेषेखालील लाभार्थी	द्वारिद्वय रेषेखालील लाभार्थी	द्वारिद्वय रेषेखालील लाभार्थी
नमुना १ : रु. १५००/- पर्यंत (Direct Pit)	६० %	२० %	२० %
नमुना २ : रु. १५००/- ते रु. २०००/- (Offset Pit)	३० %	३० %	४० %
रु. २०००/- पेक्षा जास्त	निरंक	निरंक	१०० %

वैयक्तिक शौचालय बांधकामासाठी अनुदानाचे केंद्र, राज्य व लाभार्थी हिशेबाचे प्रमाण पूर्वीप्रमाणेच ठेवण्यात आलेले आहे. वैयक्तिक शौचालयाच्या या सुधारीत अनुदानाचा लाभ दिनांक १ एप्रिल २००६ नंतर बांधलेल्या शौचालयासाठी अनुज्ञेय राहील.

२) शाळा व आंगणवाडी शौचालयाच्या वित्तीय आकृतीबंधामध्ये सुधारणा :- सर्व शिक्षा अभियानांमधील शौचालय कार्यक्रमासारखा वित्तीय आकृतीबंध लागू करण्यात आला आहे. त्यानुसार केंद्र सरकार व राज्य सरकार यांच्या हिशेबाचे प्रमाणे आता ७०:३० असे राहणार आहे. म्हणजेच लाभार्थ्याच्या १०% हिस्सा यापुढे शाळा व आंगणवाडीमधील शौचालय बांधकामासाठी आवश्यक राहणार नाही. या सुधारीत दरानुसार अनुदान, दिनांक दिनांक १ एप्रिल २००६ नंतर बांधलेल्या शाळा व आंगणवाडी तसेच संस्थांमध्ये बांधलेल्या शौचालयासाठी अनुज्ञेय राहील.

३) घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापन :- आता, संपूर्ण स्वच्छता कार्यक्रमाचा एक घटक म्हणून घनकचरा व सांडपाणी व्यवस्थापनासाठी जिल्ह्याच्या मंजूर प्रकल्प किमतीच्या १०% खर्च अनुज्ञेय राहील. तथापि, यासाठी प्रत्येक जिल्ह्याने प्रथम यासाठीचा सुधारित आराखडा तयार करून केंद्र शासनाला पाठवावा.

४) खेळते भंडवल :- स्वच्छता साहित्याच्या उत्पादन व विक्री केंद्र या घटकाखाली प्रत्येक जिल्ह्याला आता रु. ५० लाख किंवा प्रकल्प किमतीच्या ५% (यापैकी जे कमी असेल ते) एवढा निधी खेळते भंडवल म्हणून देण्यात येणार आहे. यातून स्वयंसहाय्यता गट आणि सहकारी दुध संस्था इत्यादींच्या सदस्यांपैकी ज्यांची परतफेडीची क्षमता आहे अशा सदस्यांना वैयक्तिक शौचालय बांधकामासाठी रु. २०००/- पर्यंत कर्ज देता येईल. यामध्ये दारिद्र्य रेषेवरील सदस्यांनाही कर्ज देता येईल. सदर कर्ज १० ते १२ मासिक हप्त्यात परतफेड करण्याच्या अटीवर देण्यात येते. ही योजना जिल्ह्यात लागू करण्यासाठी प्रत्येक जिल्ह्याने याबाबतचा प्रस्ताव तयार करून केंद्र शासनाला पाठवावा.

५) संपूर्ण स्वच्छता कार्यक्रमांतर्गत अनुदानाचे घटकनिहाय सुधारित स्वरूप :- संपूर्ण स्वच्छता अभियानांतर्गत स्वच्छतेच्या विविध घटकासाठी अनुज्ञेय असलेल्या अनुदानाचे स्वरूप व त्यापैकी केंद्र, राज्य व लाभार्थी हिशेबाचे प्रमाण सोबत जोडलेल्या परिशिष्ट-अ प्रमाणे राहील.

वरील सुधारणामुळे केंद्र शासनाला पाठविणे आवश्यक असलेले सर्व प्रस्ताव केंद्र शासनाला लवकरात लवकर पाठविण्यात यावेत.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

संजीव कुमार

(संजीव कुमार) 23/5/06

उपसचिव, महाराष्ट्र शासन.

प्रत,

- १) मा. राज्यपाल महोदयांचे सचिव.
- २) मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव.
- ३) मा. उपमुख्यमंत्री यांचे सचिव.
- ४) सर्व मा. मंत्री महोदयांचे खाजगी सचिव
- ५) सर्व मा. राज्यमंत्री महोदयांचे खाजगी सचिव

६) सर्व संसद सदस्य.

७) विधानसभा व विधान परिषदेचे सर्व सदस्य.

८) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय.

९) विभागीय आयुक्त, सर्व.

१०) जिल्हाधिकारी तथा सदस्य सचिव, जिल्हा नियोजन समिती, सर्व.

११) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद, सर्व.

१२) उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी (पंचायत), जिल्हा परिषद, सर्व.

१३) राज्य समन्वयक, संवाद व क्षमता विकास कक्ष, बेलापूर.

१४) नियोजन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

परिशिष्ट - अ

संपूर्ण स्वच्छता अभियानांतर्गत स्वच्छतेच्या विविध घटकासाठी अनुज्ञेय असलेल्या अनुदानाचे स्वरूप व त्यापैकी केंद्र, राज्य व लाभार्थी संपूर्ण स्वच्छता अभियानांतर्गत स्वच्छतेच्या विविध घटकासाठी अनुज्ञेय असलेल्या अनुदानाचे स्वरूप व त्यापैकी केंद्र, राज्य व लाभार्थी हिशेबाचे प्रमाण

संपूर्ण स्वच्छता अभियान					
अ. क्र.	बाब	मंजूर प्रकल्पापैकी विविध घटकासाठी राखून ठेवलेला निधी	केंद्र हिस्सा	राज्य हिस्सा	लाभार्थी हिस्सा
१	लोकशिक्षण (IEC) प्राथमिक सर्वेक्षण इत्यादी	१५% पर्यंत	८०%	२०%	०
२	पर्यायी वितरण व्यवस्था/उत्पादन केंद्रे, विक्री केंद्रे)	५% पर्यंत (किमाल रु. ३५ लाख प्रति जिल्हा आणि अतिरीक्त रु. ५० लाख खेळते भांडवल APL कुटुंबाना कर्ज देण्यासाठी)	८०%	२०%	०
३	अ) दारिद्र्य रेषेखालील तसेच अपंग लाभार्थ्यांसाठी वैयक्तिक शौचालये ब) सार्वजनिक शौचालये	सर्व समावेशक बाबींसाठी आवश्यक असणारा प्रत्यक्ष निधी	६०%	२०%	२०%
४	दारिद्र्य रेषेवरील लाभार्थ्यांसाठी वैयक्तिक शौचालये	निरंक	०	०	१००
५	शालेय व अंगणवाडी सहसंस्थात बांधावयाची स्वच्छतागृहे (बांधकाम व पूरक सेवा)	सर्व समावेशक बाबींसाठी आवश्यक असणारा प्रत्यक्ष निधी	७०%	३०%	०
६	प्रशासकीय खर्च, प्रशिक्षण, आस्थापना विषयक खर्च, देखभाल दुरुस्तीवरील खर्च	५% पेक्षा कमी	८०%	२०%	०
७	घनकचरा/ सांडपाणी व्यवस्थापन (भांडवली किंमत)	१०% पर्यंत	६०%	२०%	२०%